

RAHVUSVAHELISE KRIMINAALKOHTU ROOMA STATUUT

Vastu võetud 17. juulil 1998. a Roomas

Väljavõte statuudist

Artikkel 6. Genotsiid

Statuudis tähendab «genotsiid» rahvusliku, etnilise, rassilise või religioosse grupi täielikuks või osaliseks hävitamiseks toime pandud järgmist tegu:

- (a) grupi liikmete tapmine;
- (b) grupi liikmetele raskete tervisekahjustuste tekitamine või vaimsete kannatuste põhjustamine;
- (c) grupi elukvaliteedi tahtlik halvendamine, mille eesmärgiks on grupi täielik või osaline hävitamine;
- (d) laste sündi takistavate sunnimeetmete rakendamine grupis;
- (e) grupi laste sunniviisiline üleviimine teise gruppi.

Artikkel 7. Inimsusevastased kuriteod

1. Statuudis tähendab «inimsusevastane kuritegu» ühte järgmistest tegudest, mis on teadlikult toime pandud osana massiliselt või süstemaatilisest rünnakust tsiviilelanikkonna vastu:

- (a) mõrv;
- (b) hävitamine;
- (c) orjastamine;
- (d) elanike väljasaatmine või sunniviisiline ümberasustamine;
- (e) vangistamine või muu tõsine vabaduse võtmine, mis on vastuolus rahvusvahelise õiguse peamiste normidega;
- (f) piinamine;
- (g) vägistamine, seksuaalne ärakasutamine, prostitutsioonile sundimine, sunnitud rasedus, sunniviisiline steriliseerimine või muu samaväärse raskusastmega seksuaalse vägivalla vorm;
- (h) identifitseeritava grupi või ühisuse tagakiusamine poliitilistel, rassilistel, rahvuslikel, etnilistel, kultuurilistel, religioossetel, lõikes 3 määratletud soolistel või muudel rahvusvahelise õiguse järgi lubamatuks tunnistatud alustel seoses mõne selles lõikes nimetatud teo või muu kuriteoga, mis kuulub kohtu jurisdiktsiooni;
- (i) isikute sunnitud kadunuks jäämine;

- (j) apartheid;
  - (k) muu sarnane ebainimlik tegu, millega tahtlikult põhjustatakse suuri kannatusi või tekitatakse raskeid vaimseid või kehalisi tervisekahjustusi.
2. Lõikes 1 tähendab:
- (a) «rännak tsiviilelanikkonna vastu» – toimimisviisi, mis hõlmab endas lõikes 1 nimetatud tsiviilelanikkonnastaseid tegusid, kusjuures riik või korraldav üksus teab rännaku korraldamisest või toetab seda;
  - (b) «hävitamine» – elukvaliteedi tahtlikku halvendamist, muu hulgas toidule ja arstiabi-le juurdepääsu takistamist, et hävitada osa elanikkonnast;
  - (c) «orjastamine» – mõne või kõigi omandiõigusega seonduvate õiguste kasutamist isiku suhtes, kaasa arvatud nimetatud õiguste kasutamist naiste ja laste ning teiste isikutega kauplemises;
  - (d) «elanike väljasaatmine või sunniviisiline ümberasustamine» – asjaomaste isikute sunniviisilist ümberpaigutamist väljaajamise teel alalt, kus nad alaliselt asuvad, ilma rahvusvahelisest õigusest tuleneva aluseta;
  - (e) «piinamine» – tugeva valu või füüsiliste või vaimsete kannatuste põhjustamist isikule, kelle süüdistatav on vahistanud või kes on viimase kontrolli all; piinamiseks ei loeta valu või kannatusi, mis tulenevad õiguspärasest karistusest, on neile omased või põhjustati juhuslikult nende tõttu;
  - (f) «sunnitud rasedus» – vastu tahtmist rasestatud naise ebaseaduslikku kinnipidamist eesmärgiga mõjutada rahvastiku etnilist koosseisu või toime panna muid rahvusvahelise õiguse suuri rikkumisi. Seda definitsiooni ei tõlgendata mingil juhul rasedust reguleerivatesse siseriiklikesse seadustesse sekkumisena;
  - (g) «tagakiusamine» – põhiõiguste tahtlikku ja rasket rikkumist vastuolus rahvusvahelise õigusega, põhjendades seda grupi või ühisuse omadustega;
  - (h) «apartheid» – lõikes 1 nimetatud ebainimlike kuritegudega sarnast kuritegu olukorras, kus üks rassiline grupp tavapärastel domineerib teise rassilise grupi või gruppide üle ja avaldab neile süstemaatilist survet eesmärgiga sellist olukorda säilitada;
  - (i) «isikute sunnitud kadunuks jäämine» – riigi või poliitilise organisatsiooni toimepannud või nende loal, toetusel või teadmisel toimunud isikute vahistamist, kinnipidamist või vägivaldset äraviimist, millele järgneb keeldumine tunnistada vabaduse võtmist või anda asjaomaste isikute käekäigu kohta infot, et jätta nad pika aja jooksul seaduse kaitseta.
3. Statuudi puhul tuleb märkida, et mõiste «sugu» tähendab nais- ja meessugu ühiskondlikus kontekstis. Mõiste «sugu» ei viita sellest erinevale tähendusele.

Artikkel 8. Sõjakuriteod

1. Kohtul on jurisdiktsioon sõjakuritegude suhtes, eriti juhul, kui need on toime pandud asjakohase plaani või tegevuse osana või selliste kuritegude laiaulatusliku toimepanemise käigus.
2. Konventsioonis tähendab «sõjakuritegu» järgmist:
  - (a) 1949. a 12. augusti Genfi konventsioonide rasked rikkumised, eriti järgmine isiku- või varavastane tegu, mis on nimetatud ka asjakohases Genfi konventsioonis:
    - (I) tahtlik tapmine;

- (II) bioloogilised katsed ja muu piinamine või ebainimlik kohtlemine;
  - (III) suurte kannatuste tahtlik põhjustamine või raskete kehavigastuste või tervisekahjustuste tahtlik tekitamine;
  - (IV) vara laialdane hävitamine ja omandamine, milleks ei ole sõjalist vajadust ning mis on toime pandud ebaseaduslikult ja hoolimatult;
  - (V) sõjavangi või muu kaitstud isiku teenima sundimine vaenuliku jõu kaitsejõududes;
  - (VI) sõjavangilt või muult kaitstud isikult ausa ja regulaarse kohtumõistmise õiguse äravõtmine;
  - (VII) ebaseaduslik väljasaatmine või ümberasustamine või ebaseaduslik vangistamine;
  - (VIII) pantvangide võtmine.
- (b) Rahvusvahelise õiguse raames loodud ning rahvusvaheliste relvakonfliktide kohta käiva õiguse ja tavade tõsised rikkumised, eriti järgmine tegu:
- (I) rünnak, mis on tahtlikult suunatud tsiviilelanikkonna või vaenutegevuses otseselt mitte osalevate tsiviilisikute vastu;
  - (II) rünnak, mis on tahtlikult suunatud tsiviilobjektide, see on mittesõjaliste objektide vastu;
  - (III) rünnak, mis on tahtlikult suunatud humanitaarabimissioonide või ÜRO põhikirja alusel tegutsevate rahuvalvemissioonide personali, seadmete, materjali, üksuste või sõiduvahendite vastu, kui neid relvakonflikti reguleeriva rahvusvahelise õiguse alusel kaitstakse samamoodi, nagu tsiviilisikuid või tsiviilobjekte;
  - (IV) teadlikult sellise rünnaku algatamine, mis võib põhjustada tsiviilisikute juhuslikku surma või neile kehavigastusi ja kahju tsiviilobjektidele ning kahjustada looduskeskkonda pikaajaliselt ja suures ulatuses ning mis kõik selgelt ja otseselt ületaks eeldatud sõjalist tulu;
  - (V) kaitseta mittesõjaliste objektide – linnade, külade, elamute või muude ehitiste – mis tahes vahenditega pommitamine või muu ründamine;
  - (VI) relvad maha pannud või kaitsevahenditeta ja vabatahtlikult alla andnud sõduri tapmine või haavamine;
  - (VII) vaherahulipu, vaenlase või ÜRO lipu või sõjalise märgistuse ja vormi ning Genfi konventsioonide tunnusembleemide ebakohane kasutamine, mille tulemuseks on surm või raske kehavigastus;
  - (VIII) okupeeriva võimu poolt oma tsiviilelanikkonna otsene või kaudne ümberasustamine okupeeritavale maa-alale või okupeeritava maa-ala elanikkonna väljasaatmine või ümberasustamine maa-ala siseselt või sealt välja;
  - (IX) religiooni-, haridus-, kunsti-, teadus- või heategevusehitiste, ajaloomonumentide, haiglate ning haigete ja haavatute varjupaikade tahtlik ründamine, kui nimetatud kohad ei ole sõjalised objektid;
  - (X) vastaspoole võimu all olevate isikute sandistamine või nende peal selliste meditsiiniliste või teaduslike katsete tegemine, mis ei ole vajalikud asjaomase isiku hamba-, haigla- või muuks raviks või mida ei tehta selle isiku huvides ning mis põhjustavad asjaomase isiku või isikute surma või ohustavad tõsiselt nende tervist;
  - (XI) vaenulikkude rahvusse või sõjaväkke kuuluva isiku reeturlik tapmine või talle kehavigastuste tekitamine;

- (XII) kuulutamine, et armu ei anta;
  - (XIII) vaenlase vara hävitamine või hõivamine, välja arvatud juhul, kui seda nõuavad otseselt sõja vajadused;
  - (XIV) vaenupoole kodanike õiguste ja tegevuse kuulutamine kehtetuks, peatatuks või kohtus mittekaitstavaks;
  - (XV) vaenupoole kodanike sundimine osalema sõjategevuses nende oma riigi vastu, isegi kui isik oli enne sõja algust teise poole teenistuses;
  - (XVI) linna või asula rüüstamine, isegi kui see toimub vallutuse käigus;
  - (XVII) mürgirelvade või mürgi kasutamine;
  - (XVIII) lämmatavate, mürgiste või muude gaaside, kõigi analoogiliste vedelike, materjalide või seadmete kasutamine;
  - (XIX) inimkehas lõhkevate või limestuvate kuulide kasutamine, näiteks kõva kestaga südamikku mittekatvate kuulide või sälkudega kuulide kasutamine;
  - (XX) rahvusvahelise sõjaõiguse vastaselt selliste relvade, mürskude ja materjalide ning muude sõjavahendite kasutamine, mis põhjustavad üleliigseid vigastusi või liigseid kannatusi või mis on vahettegematud, kui sellised relvad, mürsud ja materjalid on laiaulatuslikult keelatud ning kui nad on artiklites 121 ja 123 sätestatud muudatusega kehtestatud statuudi lisas;
  - (XXI) häbistav ja alandav kohtlemine ning muu vägivaldte toime panemine isiku väarikuse vastu;
  - (XXII) vägistamine, seksuaalne ärakasutamine, prostitutsioonile sundimine, sunnitud rasedus, nii nagu see on määratletud artikli 7 lõike 2 punktis f, sunniviisiline steriliseerimine või mõni muu seksuaalse vägivalla vorm, mis kujutab endast Genfi konventsioonide jämedat rikkumist;
  - (XXIII) tsiviilisiku või mõne muu kaitstava isiku kohalolu kasutamine, et kaitsta kindlaid kohti, piirkondi või sõjalisi jõude sõjaliste operatsioonide eest;
  - (XXIV) rünnak, mis on tahtlikult suunatud hoonete, materjalide, meditsiiniüksuste ja -transpordi ning personali vastu, kes rahvusvahelise õiguse alusel kasutavad Genfi konventsioonide tunnuseembleeme;
  - (XXV) tsiviilisikute tahtliku näljutamise kui sõjalise vahendi kasutamine ellujäämiseks vajalikest vahenditest ilmajätmise teel, kaasa arvatud abivarudele ligipääsu tahtlik tõkestamine, nii nagu see on sätestatud Genfi konventsioonides;
  - (XXVI) alla viieteistkümnepäevaste laste sunduslik relvajõududesse võtmine või värbamine või nende kaasamine aktiivsesse sõjategevusse.
- (c) Mitte-rahvusvahelise relvakonflikti puhul 1949. a 12. augusti nelja Genfi konventsiooni ühise artikli 3 tõsised rikkumised, nimelt iga järgmine tegu, mis on toime pandud isikute suhtes, kes sõjategevuses aktiivselt ei osale, kaasa arvatud relvajõudude liikmed, kes on oma relvad maha pannud, ning need, kes on võitlusvõimetud haiguse, haavataasaamise, vangistamine või muu põhjuse tõttu:
- (I) igasugune mõrv, sandistamine, julm kohtlemine ja piinamine ning muu vägivald elu ja isiku suhtes;
  - (II) häbistav ja alandav kohtlemine ning muu vägivaldte toime panemine isiku väarikuse vastu;
  - (III) pantvangi võtmine;
  - (IV) kohtuotsuste langetamine ja hukkamiste täideviimine ilma tavalises korras

moodustatud kohtu eelneva otsuseta, mis annaks kõik üldtunnustatult vajalikud kohtulikud tagatised.

- (d) Lõike 2 punkt c reguleerib mitte-rahvusvahelisi relvakonflikte ja seepärast ei kehti see siseriiklike rahutuste ega pingete suhtes, nagu näiteks mässud, isoleeritud ja kohatiseid vägivaldteod või muud sarnased teod.
- (e) Mitte-rahvusvahelistes relvakonfliktides kohaldatavate ja rahvusvahelise õigusega kindlaks määratud muude õiguste ja tavade rikkumine, nimelt iga alljärgnev tegu:
- (I) rünnak, mis on tahtlikult suunatud tsiviilelanikkonna või vaenutegevuses otseselt mitte osalevate tsiviilisikute vastu;
  - (II) rünnak, mis on tahtlikult suunatud hoonete, materjalide, meditsiiniüksuste ja -transpordi ning personali vastu, kes kooskõlas rahvusvahelise õigusega kasutavad Genfi konventsioonide tunnusembleeme;
  - (III) rünnak, mis on tahtlikult suunatud humanitaarabimissioonide või ÜRO põhikirja alusel tegutsevate rahuvalvemissioonide personali, seadmete, materjali, üksuste või sõiduvahendite vastu, kui neid relvakonflikti reguleeriva rahvusvahelise õiguse alusel kaitstakse samamoodi, nagu tsiviilisikuid või tsiviilobjekte;
  - (IV) religiooni-, haridus-, kunsti-, teadus- või heategevusehitiste, ajaloomonumentide, haiglate ning haigete ja haavatute varjupaikade tahtlik ründamine, kui nimetatud kohad ei ole sõjalised objektid;
  - (V) linna või koha rüüstamine, isegi kui see toimub vallutuse käigus;
  - (VI) vägistamine, seksuaalne ärakasutamine, prostitutsioonile sundimine, sunnitud rasedus, nii nagu see on määratletud artikli 7 lõike 2 punktis f, sunniviisiline steriliseerimine või mõni muu seksuaalse vägivalla vorm, mis kujutab endast nelja Genfi konventsiooni ühise artikli 3 jämedat rikkumist;
  - (VII) alla viieteistkümneaastaste laste sunduslik relvajõududesse võtmine või värbamine või nende kaasamine aktiivsesse sõjategevusse;
  - (VIII) konflikti tõttu tsiviilelanikkonna ümberasustamise käskimine, välja arvatud juhul, kui seda nõuab tsiviilelanikkonna julgeolek või kui see on tingitud tungivatest sõjalistest põhjustest;
  - (IX) vastaspoole võitleja reeturlik tapmine või haavamine;
  - (X) kuulutamine, et armu ei anta;
  - (XI) vastaspoole võimu all olevate isikute sandistamine või nende peal selliste meditsiiniliste või teaduslike katsete tegemine, mis ei ole vajalikud asjaomase isiku hamba-, haigla- või muuks raviks või mida ei tehta selle isiku huvides ning mis põhjustavad asjaomase isiku või isikute surma või ohustavad tõsiselt nende tervist;
  - (XII) vaenlase vara hävitamine või hõivamine, välja arvatud juhul, kui seda nõuavad otseselt konflikti vajadused.
- (f) Lõike 2 punkt e reguleerib mitte-rahvusvahelisi relvakonflikte ja seepärast ei kehti see siseriiklike rahutuste ega pingete suhtes, nagu näiteks mässud, isoleeritud ja kohatiseid vägivaldteod või muud sarnased teod. See kehtib relvakonfliktide kohta, mis leiavad aset sellise riigi territooriumil, kus on pikaleveninud konflikt valitsusvõimude ja organiseeritud relvastatud grupi vahel või selliste gruppide vahel.
3. Lõike 2 punktid c ja d ei mõjuta valitsuse kohustust säilitada või taastada selles riigis õigus ja kord või kaitsta selle riigi ühtsust ja territoriaalset terviklikkust kõigi seaduslike vahenditega.